

Józef Krasiński

Narodowe Sanktuarium Niepokalanej w Waszyngtonie

Salvatoris Mater 9/3/4, 349-360

2007

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bazylika Niepokalanego Poczęcia w Waszyngtonie zyskała nazwę Narodowego Sanktuarium. Ta okazała świątynia, odbiegająca od stylu tyłu świątyń Stanów Zjednoczonych, jest oceniana jako najbardziej amerykańska budowla sakralna zarówno co do wielkich rozmiarów, jak i techniki architektonicznej i wyposażenia artystycznego. Jest doskonałym przykładem pogodzenia tradycyjnej chrześcijańskiej architektury z wymaganiami nowoczesności. Architekt tej świątyni, Charles Maginnis, zaprojektował kombinację klasycznych cech kościołów wschodnich – bizantyjskich i właściwości kościołów zachodnich charakterystycznych dla Rzymu. Ten „bizantyjsko-romański” styl miał, w zamierzeniu głównego Architekta, stanowić architektoniczną symfonię sakralną w stolicy potężnego kraju.

Wyposażenie świątyni to wielkie ilości różnego rodzaju marmurów, liczne mozaiki i witraże. Wyróżnia się ona licznymi kaplicami, figurami i obrazami Maryi, wywodzącymi się z różnych sanktuariów maryjnych świata, często fundowanymi przez imigrantów, którzy mają tu uświadomioną część swojej ojczyzny i świadectwo wiekowej wiary katolickiej. Maryjne sanktuarium w Waszyngtonie stało się w tym względzie doskonałym obrazem uniwersalizmu Kościoła katolickiego. Co roku do tej majestatycznej świątyni pielgrzymują setki tysięcy obywateli Stanów Zjednoczonych, i nie tylko.

Ks. Józef Krasieński

Narodowe Sanktuarium Niepokalanej w Waszyngtonie

SALVATORIS MATER
9(2007) nr 3-4, 349-360

1. Rys historyczny sanktuarium

W roku 1847 papież Pius IX na prośbę biskupów amerykańskich ogłosił Maryję Niepokalaną Poczętą patronką Stanów Zjednoczonych. W roku 1913, w 25-lecie założenia Katolickiego Uniwersytetu Ameryki w Waszyngtonie, jego czwarty rektor, bp Thomas J. Shahan uzyskał u Piusa X zgodę na wybudowanie narodowego sanktuarium ku czci Niepokalanej, na wzór sanktuariów europejskich. Uniwersytet oddał sporą parcelę gruntu pod budowę świątyni. 23 września 1920 roku kard. James Gibbon, abp Baltimore, poświęcił kamień węgielny świątyni. Ruszyła budowa sanktuarium, ale została zahamowana w początkach lat trzydziestych, kiedy po nowojorskim krachu giełdowym nastąpił ostry kryzys gospodarczy, który dotknął cały świat. Druga wojna światowa zatrzymała całkowicie budowę świątyni. Wznowiono ją w latach pięć-

dziesiątych. 20 listopada 1959 r. hierarchia amerykańska wraz z rzeszą wiernych uczestniczyła w uroczystym poświęceniu świątyni. Ten moment nie był zakończeniem prac. Zdobienie wnętrza i powstawanie nowych kaplic (jest ich dziś ponad 60) trwa nadal. W nich ujawnia się różnorodność kultur i narodowości, które stworzyły społeczeństwo Stanów Zjednoczonych oraz siła, trwanie i jedność wiary twórców i budowniczych tego sanktuarium.

2. Fasada i zewnętrzne elewacje

Granitowe schody i tarasy wiodą przez główne wejście do kościoła górnego, który został poświęcony w 1959 r. przez kardynała nowojorskiego, Francisca Spellmana. Płaskorzeźby nad łukiem wejściowym zawierają litery greckie: Alfę i Omegę – symbol Boga, który jest Początkiem i Końcem. Na balkonie ponad centralnym wejściem widnieje rzeźba Niepokalanej z aniołami i zastosowane do Maryi słowa wyjęte z księgi Judyty (15, 9): *Tys chwałą Jeruzalem, tys radością Izraela, tys wielką dumą naszego narodu*. W górnej części portalu znajduje się scena zwiastowania, a po bokach kobiety Starego Testamentu: Sara, Miriam, Rut, Noemi i Judyta oraz niewiasty związane z życiem Jezusa i Maryi: Anna, Elżbieta, Maria i Marta oraz niewiasta samarytańska. Na sklepieniu łukowym znajduje się 26 figur płaskorzeźbowych, przedstawiających 26 postaci ze Starego Testamentu i apostołów. Na samym szczycie portalu widnieje symbol maryjnej dedykacji świątyni: litera „M” z małym krzyżem pośrodku.

Ikonografia wschodniej elewacji świątyni przedstawia cnotę wiary, m.in. poprzez cytaty biblijne i w płaskorzeźbach figury tytanów wiary, jak św. Ignacy Antiocheński, Justyn Męczennik, Hieronim, Augustyn, Tomasz z Akwinu, Bellarmin. Wschodni portyk obrazuje rozwój wiary w Stanach Zjednoczonych, np. erygowanie pierwszej parafii katolickiej w USA w 1565 r. – św. Augustyna na Florydzie, wyświęcenie pierwszego kapłana w USA, a także przybycie Krzysztofa Kolumba na kontynent amerykański i początek ewangelizacji. Centrum tympanonu zajmuje postać Chrystusa Nauczyciela.

Wizerunek Maryi – Niepokalanej Królowej Świata w otoczeniu aniołów dominuje na północnej ścianie sanktuarium. Znajduje się tam także krzyż i narzędzia męki, symbolizujące mękę i śmierć Chrystusa. Winorośle wyrastające z wazy symbolizują dary łaski, a ich siedem gałęzi oznacza siedem sakramentów świętych. Ozdobą zewnętrznej ściany każdej apsydy są figury świętych w formie płaskorzeźb, m.in. św. Bene-

dykta, Cyryla i Metodego, Patryka i Bonifacego, Teresy z Awili, Piotra Kanizjusza, a nawet polskiego świętego, Jana Kantego.

Cnota miłości stanowi temat zachodniej elewacji. Nawowe podpory zawierają płaskorzeźby świętych herosów miłości, jak św. Marcin z Tours, św. Elżbieta węgiersko-niemiecka, Wincenty à Paulo, Franciszek z Asyżu, Róża z Limy, Teresa z Lisieux. Centrum zachodniego portyku ilustruje przypowieść o miłosiernym Samarytaninie, dalej widzimy: papieża Leona XIII ogłaszającego w imię sprawiedliwości społecznej encyklikę *Rerum novarum*, Siostry Miłosierdzia oraz Matkę Elizabeth Seton, którą kanonizował w 1975 r. Paweł VI.

Piękna kopuła bazyliki jest udekorowana niebieską polichromią, prezentującą Maryję jako Gwiazdę Zaranną, Wieżę z Kości Słoniowej i Cedr Libański – symbole Jej mocy, piękna i świętości. Pod kopułą znajduje się 36 witraży okiennych, obrazujących m.in. Trójcę Przenajświętszą. Smukła dzwonnica, przylegająca do bazyliki, dar Rycerzy Kolumba, to trzecia co do wysokości budowla Waszyngtonu.

3. Wyposażenie dolnego Kościoła

Przy południowo-wschodnim wejściu do krypty rzuca się w oczy pokaźna rzeźba w brązie, przedstawiająca odpoczynek Świętej Rodziny w czasie ucieczki do Egiptu. Naprzeciw statuy okienny witraż zawiera reprodukcję Tycjanowskiego Wniebowzięcia Dziewicy.

Sąsiednia kaplica poświęcona jest twórcy sanktuarium (Founder's Chapel), który jako maryjny „wizjoner” zaczął realizować projekt wielkiej budowli kultowej. Czwarty rektor Katolickiego Uniwersytetu Ameryki, bp Thomas J. Shahan, zmarł w 1932 r. i w tej właśnie kaplicy znajduje się jego grobowiec (jedyna osoba pochowana w obrębie tej świątyni). Kaplica mauzoleum przywołuje swą treścią irlandzkie korzenie fundatora, m.in. świętych Irlandii otaczających celtycki wizerunek krzyża.

Do kaplicy fundatora przylega kaplica św. Piusa X, który zachwyił się myślą budowy sanktuarium maryjnego w Waszyngtonie i wyraził dla niej urzędową aprobatę. Kaplicę Papieża Eucharystii wypełniają atrybuty kultu eucharystycznego oraz figura tegoż papieża.

Z tej kaplicy wchodzi się bezpośrednio do wielkiej hali (Memorial Hall), położonej w centrum podziemnej świątyni. Wszystkie jej ściany wypełnione są tablicami zawierającymi nazwiska darczyńców, wnoszących swój wkład w kosztowną budowę bazyliki. Wyróżnione są tablice upamiętniające biskupów Stanów Zjednoczonych jako dobrodziejów sanktuarium. Liczba wszystkich tablic wmurowanych w Memorial Hall

wynosi 14400. Można sądzić, że tysiące tablic wmurowanych w ściany Bazyliki w Licheniu stanowi imitację „Memoriału” waszyngtońskiego.

W dalszym ciągu wschodniej strony kaplic dolnego kościoła znajduje się przybytek Maryi Matki Dobrej Rady. Obraz jest repliką XV-wiecznego oryginału z sanktuarium włoskiego. Kaplica stanowi dar Zakonu Augustianów, kustoszów sanktuarium włoskiego. Kaplica zawiera wykaz świętych, czcicieli Matki Dobrej Rady.

W następnej kaplicy, Królowej Misji, piękna wenecka mozaika opiewa Maryję otoczoną koroną z gwiazd dwunastu, trzymającą glob ziemski uwieńczony krzyżem. Dziewica miażdży stopami węża – szatana. Po bokach widać tłumy ludzi z różnych kontynentów ewangelizowanych przez dzieło misjonarzy, zwłaszcza Oblatów Niepokalanej. Wyróżnione jest imię św. Eugeniusza de Mazenoda, założyciela oblatów.

W północnej części dolnego kościoła znajduje się kaplica dedykowana Matce Bożej z chorwackiej Bistricy. To najważniejsze sanktuarium maryjne Chorwacji, związane z ocaleniem narodu w XIII stuleciu z eksterminacji tureckiej. W centrum kaplicy waszyngtońskiej znajduje się posąg „Maria Bistrica, Królowa Kroacji”. Kaplicę tę poświęcił w 1970 r. abp Zagrzebia, Franjo Kuharič. Do serc słowiańskich przemawia napis w języku chorwackim: „Marijo Bistricka moli za nas”.

W pobliżu dolnej zakrystii w bazylice usytuowana jest kaplica Matki Bożej z Mariazell, „Wielkiej Matki Austrii”. Mariazell to stare opactwo benedyktyńskie w Styrii, pośród uroczych wzgórz alpejskich. Jest ono ośrodkiem ruchu pielgrzymkowego. Wiekowe sanktuarium Matki Bożej przez Polaków chętnie nazywane jest „austriacką Częstochową”. Kaplica w bazylice waszyngtońskiej i jej wyposażenie, np. brylantowe korony Matki i Boskiego Dzieciątka, piękny labradorski granit są darem katolickiej Austrii i imigrantów austriackich z USA.

Matka Boża z Antipolo posiada swoją kaplicę w północnej części krypty. Jest świętością narodową Filipińczyków, gdzie pod opieką jezuitów patronuje katolikom filipińskim od pierwszych dziesiątków XVII stulecia. Kult filipińskiej Pani Pokoju nabrał na tych wyspach akcentu dziękczynnego po wyzwoleniu Filipin przez armię amerykańską z okrutnej okupacji japońskiej. Uroczę oratorium filipińskie w bazylice waszyngtońskiej przypomina Madonnę z Sewilli (La Macarena) i Madonny latynoskie.

„Lourdes Wschodu”, czyli Matka Boża „Uzdrowienie chorych” z Vailankanni to najbardziej uczęszczane sanktuarium maryjne w całych Indiach. Jego geneza sięga czasów św. Franciszka Ksawerego, a więc połowy XVI stulecia. Oratorium w północnej części krypty waszyng-

tońskiej, swoista replika z Vailankanni, zostało poświęcone w 1997 r. w 50 rocznicę niepodległości Indii.

W północno-zachodniej części dolnego kościoła znajduje się „Czeska Narodowa Kaplica” dedykowana Hostyńskiej Matce Bożej. Początki sanktuarium Matki Bożej w Hostyniu na Morawach datuje się na połowę XIII wieku, na czas tatarskiej inwazji w 1241 r. Dawny jest także ruch pielgrzymkowy związany z miejscem kultu Matki Bożej. W kaplicy waszyngtońskiej obok Maryi wyeksponowana została postać św. Jana Neumanna, z pochodzenia Czecha, biskupa Filadelfii w Pensylwanii, pierwszego kanonizowanego obywatela USA, akcentuje się jego wkład do kultu eucharystycznego w Stanach Zjednoczonych i w dzieło misyjne.

Także „Matka Afryki” ma swoją kaplicę w dolnej części bazyliki. Brązowa Matka z Synem otoczona jest treścią „afrykańsko-amerykańskiej odysei”. Krucyfiks i czarny Chrystus na nim wykonany jest według wiekowej tradycji Entebeskiego plemienia. Kaplica jest darem katolickich Murzynów z USA, czarnych biskupów amerykańskich i Narodowego Czarnego Kongresu Katolików.

Piękny obszerny wystrój ma także bizantyjsko-ruska kaplica z „Dziewicą Orantką” z jednego z kościołów Konstantynopola (Vlacherna) starej proveniencji, gdzie już w pierwszym tysiącleciu tradycja bizantyjska przedstawiała wizerunki Chrystusa Nauczyciela i Jego Matki „Theotokos” – Bożej Rodzicielki. Mozaika kaplicy waszyngtońskiej przedstawia m.in. Cyryla i Metodego, apostołów Słowian, św. Biskupa Mikołaja z Miry, niektóre detale związane z dziejami Kościoła bizantyjskiego w kraju Waszyngtona, oraz różne ikony.

Obok usytuowana jest słoweńska kaplica poświęcona Matce Bożej z Brezje, pod popularnym tytułem „Marija Pomagai”. Oryginał z Brezje wywodzi się z czasów wojny napoleońskiej. Każda rodzina słoweńska czuje się zobowiązana, by przynajmniej raz w życiu stawić się przed obliczem Matki Bożej w Brezjeńskim wizerunku. Kopia Obrazu w kaplicy waszyngtońskiej i jej wystrój jest darem słoweńskich biskupów. Złote korony są imitacją oryginału słoweńskiego. Pośród napisów na marmurze widnieje data chrztu księcia Gorazda – rok 745, kiedy to Ewangelia dotarła do Słowenii.

W bazylice nie mogło zabraknąć kaplicy poświęconej Niepokalanej Dziewicy z Lourdes. Kaplica zawiera imitację grotty wykonanej w skale, posąg Maryi w niszy skalnej i słowa Maryi wypowiedziane do Bernadety: „Jam jest Niepokalane Poczucie”. Wizerunki na ścianach kaplicy ilustrują cud odkrycia wody przez Bernadetę, zestawiony z postacią Mojżesza wydobywającego wodę ze skały. Druga „francuska” kaplica w bazylice

waszyngtońskiej poświęcona jest Maryi Matce Nadziei z sanktuarium w Portmain. Sanktuarium powstało po objawieniach Matki Bożej w 1871 r. W początkach XX stulecia przejęli nad nim opiekę Oblaci Maryi Niepokalanej, którzy przenieśli ten kult do Stanów Zjednoczonych.

Kaplica Niepokalanego Serca Maryi zawiera wielki złotolistny Medalion wykonany w drewnie. Maryja trzyma Boże Dziecię w prawej ręce, lewą dotykając Niepokalanego Serca. W pomieszczeniu sakralnym znajduje się kilka rodzajów drogiego marmuru. W centrum mozaiki przywołana jest postać św. Antoniego Marii Clareta, kapłana hiszpańskiego, który założył Zgromadzenia Synów i Córek Niepokalanego Serca Maryi. Właśnie jemu dedykowana jest sąsiednia kaplica, ponieważ zakon klaretynów rozrósł się nie tylko w Europie, ale także i w Ameryce.

Portugalski rodowód posiada kaplica dedykowana Matce Bożej Opatrzności, usytuowana przy zachodnim wejściu do dolnej części bazyliki. Witraż okienny naprzeciw posągu Maryi zawiera reprodukcję obrazu „Niepokalane Poczucie” autorstwa Murilla. Kaplica upamiętnia wkład Sióstr Maryi od Boskiej Opatrzności, które w Ameryce udzielają się ofiarnie jako opiekunki ludzi biednych i potrzebujących.

W dolnej świątyni bazyliki trzeba jeszcze wskazać na dwa obszerne pomieszczenia. Są to: sala amerykańskich świętych (Hall of American Saints) i kościół w krypcie, które mieszczą liczne kaplice i pomnikowe posągi wielu świętych. Wśród nich warto wymienić takich, jak: Elizabeth Ann Seton, która jako pierwsza urodzona w USA Amerykanka została kanonizowana w 1975 r. Kolejna to Kateri Tekakwitha, „Lilia” indiańskiego plemienia Mohawków, żyjąca w XVII stuleciu.

Inni święci odbierający kult w kryptowych kapliczkach to: św. Brigida z Irlandii, Katarzyna Aleksandryjska, Łucja, Agnieszka, Cecylia, Agata, Anastazja, Perpetua i Felicita, św. Józef, Elżbieta - matka Jana Chrzciciela i Jan Ewangelista. Kaplicy Najświętszego Sakramentu usytuowanej w centrum północnej apsydy patronuje Chrystus jako Dobry Pasterz.

Obok świętych widnieją w tej przestrzeni postacie biblijne staro- i nowo-testamentowe, a także wypisano cytaty biblijne i patrystyczne o wydzwiku mariologicznym.

4. Kaplice górnego kościoła

Wkładu irlandzkich imigrantów do Kościoła Stanów Zjednoczonych przecenić niepodobna. Ilustruje to kaplica Maryi Królowej Irlandii. Mozaikowe obrazy i rzeźby odnoszą się do irlandzkiego dziedzictwa wiary katolickiej. Dominuje w centrum obraz św. Patryka. Uwiecznieni są liczni

misjonarze, którzy na statkach żeglowali do różnych regionów świata. Za statuą Maryi widnieje krzyż celtycki. Nie pominięto w kaplicy nawet Legionu Maryi, założonego przez Irlandczyka, Franka Duffa, który dziś znany jest jako ruch apostołski w wielu krajach świata – m.in. w Chinach i krajach postradzieckich.

Obszerne pomieszczenie zajmuje kaplica Cudownego Medalika, w której widnieje napis modlitewny: „O Maryjo, bez grzechu poczęta, módl się za nami, którzy się do Ciebie uciekamy”. Genezą cudownego Medalika Niepokalanego Poczęcia były objawienia Matki Bożej św. zakonnicy Katarzynie Labouré, w Paryżu w 1830 r. Święty medalik powielany wielokrotnie rozszedł się w milionach egzemplarzy po całym świecie. W kaplicy waszyngtońskiej Maryja stoi na globie, miażdżąc głowę węża. Z Jej rąk rozchodzą się promienie na wszystkie strony świata. Pośród napisów można odczytać słowa, że Bóg Wszchemogący wszystkie rzeczy daje nam przez ręce Matki swojego Syna i że Maryja jako Matka Chrystusa jest najświętsza pośród wszystkich stworzeń Boga. Dwie sąsiadujące kaplice poświęcone są św. Wincentemu à Paulo, „uniwersalnemu” Patronowi miłosierdzia i św. Ludwice de Marillac.

Poczesne miejsce zajmuje kaplica dedykowana Matce Bożej z Guadelupe. 40 lat po odkryciu Ameryki przez Kolumba Maryja objawiła się wieśniakowi z plemienia indiańskiego, który nosił imię Juan Diego, i zapragnęła, by w tym miejscu stanął Jej przybytek. Po utarczkach z miejscowym biskupem, stanęła kaplica, potem rozległa świątynia. Dziś Guadelupe znajduje się na peryferiach wielkiego miasta Mexico City i przyciąga rocznie kilkanaście milionów pielgrzymów. Jest to najbardziej znane sanktuarium maryjne na całym kontynencie obu Ameryk. Dlatego kaplica w bazylice waszyngtońskiej usiłuje reprezentować cały amerykański kontynent. Widnieją tu takie postaci, jak Juan Diego, biskup Zummaraga, Róża z Limy, Marcin de Porres, Elizabeth Anna Seton, Kateri Tekakwitha, Izaak Jogues z Kanady. Tych i innych świętych zgromadziła wokół siebie Pani z Guadelupe, Patronka obu Ameryk.

Kaplica Matki Bożej Częstochowskiej w bazylice waszyngtońskiej, dzieło licznej Polonii Amerykańskiej, to jakby oddzielna świątynia. W ołtarzu na złoconej ścianie znajduje się piękna kopia Królowej Jasnogórskiej. Ilustracje w kaplicy i napisy w języku angielskim przedstawiają dzieje chrześcijaństwa w Polsce i kultu Matki Bożej Częstochowskiej. Na jednej ścianie czytamy słowa: „Chrzest Księcia Mieszka w 966 r. oznacza początek chrześcijaństwa w Polsce. Milenium tego faktu było celebrowane w roku 1966”. Na drugiej ścianie kaplicy widnieje napis: „Król Jan Kazimierz ogłasza Błogosławioną Dziewicę Maryję Królową Polski 1 kwietnia 1656 roku w katedrze Lwowskiej”. Pod kopułą kaplicy

krąży orzeł polski. Polski akcent zawiera także kaplica Maryi Królowej Pokoju, proveniencji chorwackiej, która czci wiktorię wiedeńską króla Jana Sobieskiego nad Turkami w 1683 r. (w dolnej świątyni).

Maryja Wspomożenie wiernych także ma swoją kaplicę powiązaną z postacią św. Jana Bosko, założyciela Zgromadzenia Salezjanów, który w swej pieczy nad młodocianymi często wzywał Maryję pod tym tytułem. W nastawie ołtarza znajduje się wizerunek Piusa IX, który zatwierdził regułę salezjanów, postacie Jana Bosko, Dominika Savio i innych świętych salezjańskich.

W kaplicy Matki Bożej z Góry Karmel Maryja otoczona jest przez sześciu świętych Karmelu. Są to: Andrzej Corsini, Teresa z Awili, Szymon Stock, Maria Magdalena de Pazzi, Jan od Krzyża oraz Teresa z Lisieux. Maryja i Dziecię trzymają brązowy szkaplerz, który nawiązuje do Góry Karmel uświęconej pobytom wielkiego proroka Eliasza i jego cudami. Na łuku sklepienia można odczytać modlitwę pielgrzymów z Karmelu: „Święta Pani Szkaplerzna z Góry Karmel módl się za nami, którzy jesteśmy przyodziani w ten znak zbawienia”. Kaplica, jak wolno się domyślać, była ufundowana przez Zakon Karmelitów.

Także litewska społeczność katolicka ma swoją kaplicę w bazylice waszyngtońskiej. Objawienie Matki Bożej w litewskiej Šiluva (Szydłów) miało miejsce w początkach wieku XVII (1608 r.). Postać Maryi widnieje na niebieskim tle otoczona złotą aureolą. Kaplica zawiera momenty martyrologii litewskiej: wygnańców na Sybir, prześladowania systemu komunistycznego, wśród nich konfiskatę parafialnego kościoła Siluwy. Jest także przywołana postać pierwszego władcy Litwy, Mendoga i postać św. Kazimierza królewicza.

Maryja Matka Miłosierdzia ma także w górnym kościele swoją kaplicę. Jest to kaplica Kubańczyków, ponieważ Sanktuarium Maryi Miłosiernej powstało w XVII stuleciu w hiszpańskich kopalniach miedzi w pobliżu Santiago de Cuba. Sanktuarium to nawiedził Jan Paweł II w czasie swojej wizyty kubańskiej w 1998 r. Matka Miłosierdzia ogłoszona w roku 1916 Patronką Kuby, doznaje czci wśród licznych imigrantów kubańskich w USA, także w bazylice w Waszyngtonie.

Wizerunek Matki Bożej Nieustającej Pomocy należy do najbardziej znanych ikon we współczesnym świecie. A oryginał wywodzi się z roku 1495 z Krety – wyspy na Morzu Śródziemnym. Podczas zagrożeń tureckich został przeniesiony do kościoła św. Mateusza w Rzymie, gdzie doznawał czci przez 300 lat. W czasie inwazji napoleońskiej w 1798 r. świątynia została zburzona. Kult jego odżył w kościele św. Alfonsa, bo redemptorystom przekazał ten obraz w opiekę Pius IX w 1866 r. Oni rozkrzewili ten kult Maryi na całym świecie. Wyposażenie dla kaplicy

w bazylice waszyngtońskiej ofiarowali właśnie ojcowie redemptoryści w 1962 r. Po bokach obrazu widnieją postacie świętych członków tego zakonu, jak Alfons Liguori, Klemens Hofbauer (Dworzak) – apostoł Warszawy, Jan Neumann – redemptorysta i biskup Filadelfii PA, także św. Bernard z Clairvaux – wielki czciciel Maryi.

W roku 1717 papież Benedykt XIII ogłosił Maryję Matkę Bolesną Patronką Słowacji. 27 lat później ukończono budowę świątyni sanktuarnej ku Jej czci w Szastinie. Kaplica waszyngtońska była ufundowana przez imigrantów słowackich w USA. Płaskorzeźby z brązu obrazują siedem boleści Maryi. Nad ołtarzem widnieje napis w języku słowackim: „Nasza Matko Bolesna, Patronko Słowacji, módl się za nami”.

Matka Boża Fatimska od św. Różańca ma także swoje miejsce we wschodnim przedsionku górnej bazyliki. Przypomina wielkie sanktuarium portugalskie, które cieszy się ogromną frekwencją wiernych i kilkakrotnymi odwiedzinami papieskimi.

Kaplica Maryi Królowej Serc jest powiązana z aktem całkowitego oddania się Maryi według myśli teologicznej św. Ludwika Grigniona de Montfort, francuskiego teologa z przełomu XVII i XVIII wieku. Kaplica ta była ufundowana przez Stowarzyszenie Maryi, zakonu założonego przez św. Ludwika. Nad ołtarzem widnieje wizerunek Maryi klęczącej nad żłóbką i ofiarującej światu Jezusa. Znajduje się tam także obraz św. Ludwika Grigniona de Montfort i ukazany jest sztandar Legionu Maryi. Przywołano też myśl św. Ludwika de Montfort: „Maryja jest nie mniej konieczna dla odkupionego, niż była dla Odkupiciela”.

Kaplica Matki Bożej Różańcowej zawiera płaskorzeźbę Madonny i Boskiego Dziecięcia. Wizerunek otoczony jest 15 ognistymi językami, które symbolizują 15 tajemnic różańcowych. Dwie sąsiadujące kaplice poświęcone są założycielowi Zakonu, który rozkrzewił w świecie modlitwę różańcową, św. Dominikowi i św. Katarzynie ze Sieny członkini Trzeciego Zakonu Dominikańskiego, która przez Pawła VI została ogłoszona doktorem Kościoła. Apsydy północnej części górnej bazyliki zawierają ponadto piętnaście kaplic poświęconych radosnym, bolesnym i chwalebny tajemnicom różańcowym. Na razie nie widać próby, by szukano architektonicznego rozwiązania dla uwzględnienia pięciu tajemnic światła, wprowadzonych przez List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*.

Od pontyfikatu Benedykta XVI, została wprowadzona do bazyliki jego bawarska Madonna: Matka Boża z Altötting, sanktuarium, w cieniu którego wzrastał młody Joseph Ratzinger.

Także Indiańska Matka Boża w minikapliczce ściąga grupy amerykańskich Indian, którzy tu klęczą na modlitwie. Znalazła się również

nowa figura: „Our Lady of Ephesus” oraz Matka Boża Maltańska: Ta’ Pinu (Malta-Gozo).

W niszach i na ścianach górnego kościoła znajdują się płaskorzeźby i okrągłe wizerunki przedstawiające różnych świętych. Są to: Joanna D’Arc, Tomasz More, Małgorzata Szkocka, Piotr Julian Eymard, Kateri Tekakwitha (jest to już trzecie miejsce w bazylice, przywołujące „Lilię plemienia Mohawków”), święci Wschodu chrześcijańskiego: Efrek i Cyryl Jerozolimski, Monika – matka Augustyna, Maria Goretti, ugandyjski Karol Lwanga i koreańska Kolumba Kim. Osobną kaplicą została uczczona Teresa z Lisieux – najmłodszy doktor Kościoła - i jej „mała droga miłości”.

W zakrystii dolnej i rozległej górnej mają ciągły dyżur, udzielając się całej bazylice, już od kilkudziesięciu lat, Siostry Służki Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej, których dom generalny znajduje się w Mariówce w Ziemi Radomskiej.

W roku 1999 waszyngtoński kardynał, James Hickey, poświęcił wielkich rozmiarów marmurową rzeźbę, zdobiącą południową ścianę Górnej Bazyliki dedykowaną „Universal Call to Holiness” – powszechnemu wezwaniu do świętości. W zamiarach kardynała monument miał być hołdem dla Soboru Watykańskiego II, który w Konstytucji „Lumen gentium” wezwał wszystkich chrześcijan, by uczestniczyli w pełni życia Chrystusowego, w doskonałej miłości i przez swoją świętość podnosili poziom życia ziemskiej społeczności. Pośród 50 ilustracji znajduje się tu Dziewica Maryja, Papież Jan Paweł II i Matka Teresa z Kalkuty.

Powyższy opis wystroju Narodowego Sanktuarium – Bazyliki Niepokalanego Poczęcia chyba dostatecznie ukazał ogólnokościelne akcenty zawarte w tej monumentalnej budowli sakralnej i odpowiada treści frontowego napisu bazyliki: „Bazylika Narodowego Sanktuarium Niepokalanego Poczęcia – żywy testament wiary i pobożności amerykańskich katolików”.¹

5. Centrum kulturowe Papieża Jana Pawła II

Pomysł wybudowania okazałej budowli papieskiej w stolicy USA zrodził się w końcu lat 80. minionego stulecia w sercu i umyśle kardynała polskiego pochodzenia. Był nim abp Detroit, Adam Maida, który chciał w ten sposób oddać hołd Janowi Pawłowi II jako człowiekowi

¹ Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception – a living testament to the faith and devotion of American Catholics.

Bożemu i synowi polskiego narodu. Centrum Kulturowe Jana Pawła II miało być w tym zamierzeniu dynamiczną instytucją, której zadaniem jest ucieleśnianie i wspieranie nauczania Papieża. Uwzględnia historyczną instytucję papieżstwa i przekazuje jego duchową spuściznę przyszłym pokoleniom. Przekazując wiarę, nadzieję i miłość, i utrwalając wspólnotę w sposób iście nowoczesny, Centrum Kulturowe Papieża Jana Pawła II staje się nie tylko pomnikiem dla tego człowieka, ale zarazem narzędziem „nowej ewangelizacji”.

Uroczyste otwarcie tego Centrum dokonało się 22 marca 2001 r. Majestatyczna budowla pochłonęła mnóstwo wapna, granitu, miedzi i szkła. Nawiedzają ją różni dygnitarze, włączając prezydenta Busha, profesorowie, rodziny, młodzież szkolna, kardynałowie, siostry zakonne.

Czy istnieje lepszy przykład wielowiekowej łączności międzyludzkiej w zakresie wiary i kultury niż papieżstwo? Zaczyna się ta instytucja od galilejskiego Rybaka i żyje w różnorodnych kontekstach społecznych i kulturowych wielu pokoleń. Centrum Kulturowe Jana Pawła II opiera się na tym samym fundamencie, poświęcone jest wzajemnemu oddziaływaniu wiary i kultury i łączy wiernych we współczesny świat. Związek tego Centrum ze Stolicą Apostolską jest czytelny także przez symboliczny kamień węgielny, który został wydobyty z pobliza grobu św. Piotra na Watykanie. Zwiedzający uczą się w tym gmachu historii Kościoła i papieżstwa z różnych eksponatów i tekstów zawartych w różnorodnych jej strukturach. Mogą oglądać eksponaty z watykańskich muzeów. Centrum oferuje liczne współczesne narzędzia edukacji: 67 komputerowych stanowisk, 34 galerie, a wśród nich specjalna galeria dla dzieci. Warto wskazać na galerię maryjną, galerię historii Kościoła i papieżstwa, teatr Jana Pawła II, kaplicę. Szczególnie drogi polskim sercom jest „Papal and Polish Heritage Room” (Sala papieskiego i polskiego dziedzictwa), skłaniający do refleksji i studium nad osobą Jana Pawła II. Fotografie, wspomnienia, druki, dzieła artystyczne, szaty liturgiczne, pamiątki dokumentują jego życie jako dziecka, studenta, profesora, biskupa i papieża. „The charisma and humanity” Jana Pawła II jako wikariusza Chrystusowego i duchowego przywódcy świata podnoszą ducha i poruszają serca zwiedzających tę papieską galerię.

Nawiedzający waszyngtońskie Centrum Jana Pawła II przez technikę video i audio, poprzez pisma i drogę komputerową gromadzą w swoich sercach i umysłach świadectwa wiary, nadziei i ofiarnej służby. W strukturach tego gmachu realizuje się program jego „logo”. Centrum pozwala wkroczyć głębiej w tajemnicę Chrystusa, Odkupiciela człowieka, w głąb ludzkiej historii i otworzyć się na tajemnicę Boga.

Centrum Kulturowe Papieża Jana Pawła II znajduje się kilkaset metrów od bazyliki. Niniejszy opis można więc potraktować jako swoisty suplement do prezentacji bazyliki².

Ks. prof. dr hab. Józef Krasieński
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Warszawa)

ul. Żeromskiego 6
PL - 27-600 Sandomierz

Il santuario nazionale dell'Immacolata a Washington

(Riassunto)

La Basilica dell'Immacolata Concezione a Washington è il santuario nazionale degli Stati Uniti e, in certo senso, il segno del catolicesimo americano. L'autore ci presenta brevemente la storia del santuario e descrive la sua architettura sia all'esterno che all'interno dell'edificio. Alla fine dell'articolo l'autore fa una breve presentazione del Centro Culturale di Giovanni Paolo II situato in vicinanza della basilica.

² Bibliografia: M. J. BRANSFIELD, *Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception*, Washington D. C. 2004; J. H. DE ROSEN, *The Iconography of the National Shrine of the Immaculate Conception*, Washington, D.C. 1959; F. R. DI FEDERICO, *The Mosaics of the National Shrine of the Immaculate Conception*, Washington D.C. 1980; G.W. TUCKER, *America's Church. The Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception*, Huntington, IN 2000; M. BUGARIN, *Pope John Paul II Cultural Center*, Washington D. C. 2002; R. B. HARMON, *The Second Renaissance Revival in American Architecture*, Monticello Ill. 1983; J. G. DAVIES, *Temples, Churches, and Mosques: a Guide to the Appreciation of Religious Architecture*, New York 1982; J. FARRUGIA, *Dedication of Our Lady of Ta'Pinu Oratory in the Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception in Washington D. C., U.S.A.*, Washington 2006; B. A. MCKENNA, *A Song in Stone to Mary*, Philadelphia 1953; D. MADDEX, *Historic Buildings of Washington*, D. C., Pittsburgh 1973; C. S. JAMES, *Modern American Religious Buildings*, New York 1977; B. DIAMONSTEIN, *American Architecture now*, New York 1985; M. J. S. CHIAT, *America's Religious Architecture: Sacred Places for Every Community*, New York 1997; K. ZIAREK, *The Force of Art*, Stanford Ca. 2004; P. TICKLE, *Prayer is a Place. American Religious Landscape Observed*, New York 2005.